

ТМ	Г. XXXI	Бр. 2	Стр. 301 - 314	Ниш	април - јун	2007.
----	---------	-------	----------------	-----	-------------	-------

UDK 657.375

Прегледни научни рад

Примљено: 15.12.2006.

Тадија Ђукић

Економски факултет

Ниш

ИЗВЕШТАВАЊЕ О НОВЧАНИМ ТОКОВИМА ПРЕДУЗЕЋА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Резиме

Финансијски извештаји представљају најефикаснији начин да се корисницима изван предузећа, периодично презентују информације о финансијском положају предузећа, успешности његовог пословања и новчаним токовима предузећа. Те информације су значајне за процену способности неког предузећа да генерише будуће новчане токове. Биланс токова готовине у Републици Србији састављају велика и средња предузећа у складу са МРС 7. Биланс токова готовине пружа информације о приливима и одливима готовине по пословним, инвестиционим и финансијским активностима током обрачунског периода и готовини на почетку и на крају тог периода.

У раду аутор приказује и анализира официјелну шему биланса токова готовине у Републици Србији. Такође, аутор предлаже корекцију исте у циљу повећања информација за кориснике.

Кључне речи: биланс токова готовине, међународни стандарди финансијског извештавања, приливи готовине, одливи готовине

Увод

Према Одбору за међународне рачуноводствене стандарде, финансијски извештаји треба да пруже информације о неком предузећу, које су значајне великом броју корисника (инвеститорима, кредиторима, купцима, добављачима и др.) за доношење пословних одлука. Те пословне одлуке, готово увек, захтевају процену способнос-

ти неког предузећа да ствара готовину и еквиваленте готовини. Наведени корисници могу лако да процене ту способност уколико имају на располагању поред биланса стања (пружа податке о финансијском положају предузећа) и биланса успеха (показује успешност пословања) и биланс токова готовине.

Првенствена намена извештаја о новчаним токовима јесте да пружи релевантне информације о готовинским приливима и готовинским одливима неког предузећа током извесног временског периода. Да би се то постигло неопходно је сачинити концепт садржине и форме биланса новчаних токова, односно како ће изгледати и које ће главне позиције имати овај извештај. На основу приказане структуре прилива и одлива новца, корисник треба да буде у ситуацији да лако може да утврди активности које су довеле до повећања или смањења готовог новца. Због тога новчани токови морају бити сегментирани по сличним активностима.

У Републици Србији, предузећа састављају биланс токова готовине према Међународним рачуноводственим стандардима (МРС), односно Међународним стандардима финансијског извештавања (МСФИ). У раду ће прво бити извршена интерпретација официјелне шеме извештаја о токовима готовине, а затим извршен покушај кориговања – побољшања исте у циљу повећања информација за кориснике.

Нормативна основа за састављање биланса токова готовине у Србији

Нормативну регулативу у рачуноводству чине законске, професионалне и интерне норме којима се уређује одговарајуће подручје рачуноводства. Циљ нормативне регулативе у рачуноводству је добијање квалитетних рачуноводствених информација, тј. обезбеђење валидне и сигурне основе интерним и екстерним корисницима за одлучивање. У зависности од тога ко прописује норме (државни орган, професионална удружења или само предузеће) разликујемо: законодавну, професионалну и интерну рачуноводствену регулативу (Крстић и остали, 1995: стр. 130).

Потребу за састављањем биланса токова готовине у нашој земљи, најпре налазимо у професионалној регулативи, тачније у Југословенским рачуноводственим стандардима. Наиме, ЈРС 26 дефинисао је Облике исказа финансијских токова, а ЈРС 27 Облике исказа готовинских токова (Југословенски рачуноводствени стандарди, 2000). Међутим, с обзиром на то да ови стандарди нису били обавезни, то ниси ни имали праву примену у пракси, односно, предузећа нису састављала ове извештаје.

Обавеза састављања биланса токова готовине код нас уведена је Законом о рачуноводству из 1996. године. Тачније, члан 16. и члан 74. поменутог закона обавезивао је велика и средња предузећа да поред биланса стања, биланса успеха и анекса, почев од годишњег обрачуна за 1998. годину достављају и биланс токова готовине. Овакво законско решење представљало је одговор на потребу да сет финансијских извештаја у годишњем обрачуна буде употпуњен. Међутим, тек крајем 1998. године, тачније 29. децембра, прописана је његова коначна форма и садржина позиција. Истим законом новчани токови разврстани су у три групе активности: пословне активности, активности пласирања и инвестирања и активности финансирања.

Дефиниција готовине по овом Закону о рачуноводству углавном је сагласна са дефиницијом из МРС. Наиме, у члану 43 овог закона стоји да: "готовинским еквивалентима и готовином сматрају се хартије од вредности, депозити по виђењу, племенити метали и предмети од племенитих метала. Хартије од вредности имају карактер готовинског еквивалента ако су непоредно уновчиве, уз безначајан ризик смањења вредности". Према МРС 7 – Извештаји о новчаним токовима "готовина обухвата готовину и депозите по виђењу. Еквиваленти готовини су краткорочна, високо ликвидна улагања која се брзо претварају у познате износе готовине и нису под значајним утицајем ризика промене вредности" (МРС 7, параграф 6), односно када им је, кратак рок доспећа, рецимо, три месеца или мање, од датума стицања (МРС 7, параграф 7).

Значи, једна уочљива разлика је та што наше званично законско решење не садржи одредбу о времену доспећа улагања као услову да би било признато као еквивалент готовине. Међутим, то међународно решење важи и код нас од 1998. године, када је Савез рачуновођа и ревизора Србије донео одлуку о непосредној примени МРС, када они не противурече Закону.

Законом о рачуноводству и ревизији из 2002. године прописано је да сет финансијских извештаја средњих и великих предузећа чине: биланс стања, биланс успеха, извештај о новчаним токовима, извештај о променама на капиталу и напомене уз финансијске извештаје. Мала предузећа састављају само биланс стања и биланс успеха.

Према овом Закону предузећа су дужна да састављају, презентирају, достављају и обелодањују финансијске извештаје у складу са законском, професионалном и интерном регулативом. Професионалну регулативу чине МРС. Самим тим, процењивање и презентацију позиција биланса токова готовине, треба вршити у складу са МРС. Ова обавеза важи за предузећа од 1. јануара 2004. године.

С обзиром на то да се финансијски извештаји, конкретније биланс токова готовине, састављају у складу са МРС/(МСФИ), то у

овом Закону, за разлику од претходног, није дефинисана готовина и готовински еквиваленти, односно нису одређене активности за које треба састављати биланс токова готовине. Оно што у овом закону, није у сагласности са одредбама МРС/МСФИ а односи се на биланс токова готовине, је то да МРС захтева да сви пословни субјекти састављају овај извештај, док код нас ту обавезу имају само велика и средња предузећа¹.

Данас, састављање биланса токова готовине у нашој земљи дефинисано је законском (Законом о рачуноводству и ревизији из 2006. године и Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике из исте године) и професионалном регулативом (Оквиром за припремање и приказивање финансијских извештаја и Међународним рачуноводственим стандардима, односно Међународним стандардима финансијског извештавања). Наиме, према овом Закону о рачуноводству и ревизији, велика и средња предузећа² састављају биланс стања, биланс успеха, извештај о токовима готовине, извештај о променама на капиталу, напомене уз финансијске извештаје и статистички анекс. Мала предузећа и предузетници састављају само биланс стања, биланс успеха и статистички анекс. Значи, и по најновијем Закону о рачуноводству и ревизији, супротно одредбама МРС/МСФИ, мала предузећа немају обавезу да састављају извештај о токовима новца.

Основне карактеристике извештаја о токовима готовине према МРС/МСФИ

Међународни рачуноводствени стандарди (МРС), односно Међународни стандарди финансијског извештавања (МСФИ), представљају основу за хармонизацију финансијског извештавања у савременим условима пословања, па су постали прихватљиви и као национални стандарди у многим земљама. Такође, МРС 7 добио је у октобру 1993. године одобрење Међународног удружења комисија за хартије од вредности (IOSCO – International Organisation of Securi-

¹ О могућим начинима примене МРС за мала предузећа у нашој земљи погледајте: Крстић и остали, 2003.

² У средња и велика предузећа спадају сва она предузећа која на дан састављања финансијских извештаја у последњој пословној години испуњавају два од следећа три услова: 1) да имају просечан број запослених у току године од 50 и више радника, 2) да је укупан годишњи приход од 2.500.000 EUR и више у динарској противвредности и 3) просечну вредност имовине у износу од 1.000.000 EUR и више. Видети Закон о рачуноводству и ревизији, Службени гласник Републике Србије, број 46/2006, члан 7 став 2.

ties Commissions), да може представљати основу за припрему биланса токова готовине оних предузећа чије хартије од вредности котирају на берзама изван седишта извештајне компаније. Зато се може рећи да МРС 7 (ревидиран 1992) представља стандарде оних земаља које немају систематску и формалну политику постављања сопствених стандарда и које су у већини случајева, захтевали од фирми које су пословале на њиховој територији да се придржавају МРС.

У овом стандарду готовина и готовински еквиваленти дефинишу се на следећи начин:

"готовина обухвата готовину (у благајни – ТЂ) и депозите по виђењу" док су готовински еквиваленти "краткорочна високо ликвидна улагања која се брзо претварају у познате износе готовине и нису под значајним утицајем ризика промена вредности" (МРС 7, параграф 6).

Првенствени разлог држања готовинских еквивалената је исплата краткорочних готовинских обавеза а не инвестирање слободних средстава. Инвестирана средства се могу сматрати еквивалентом готовине ако је њихов рок доспећа у моменту стицања био три месеца или краћи. У складу са МРС 1 – Презентација финансијских извештаја, предузећа су дужна да објаве усвојену политику у погледу састава готовине и готовинских еквивалената (МРС 7, параграф 46).

Према дефиницији из стандарда готовински токови су: "приливи и одливи готовине и еквивалената готовине" (МРС 7, параграф 6). Сходно наведеном, биланс токова готовине представља скуп података о новчаним приливима и новчаним одливима предузећа током обрачунског периода и уједно приказује стање новца на почетку и на крају извештајног периода.

Да би корисници финансијских извештаја могли да утврде изворе и употребу новца, неопходно је све пословне трансакције предузећа, које имају одраза на стање новца и новчаних еквивалената, груписати у одређене активности. Таква класификација "треба да унесе неопходну систематичност у анализу новчаних токова и да повећа информациону корисност анализе о којој је реч" (Стевановић, стр. 250).

Биланс новчаних токова у складу са МРС 7 састоји се од три групе активности:

- Пословне активности
- Инвестиционе активности
- Финансијске активности.

Према дефиницији из стандарда, *пословне активности* су: "... главне активности које стварају приходе предузећа и друге активности, осим финансијских и инвестиционих" (МРС 7, параграф 6). Уопштено можемо рећи да су пословне активности повезане са главном делатношћу предузећа, односно да су примарно усмерене на

производњу и продају производа и робе те пружање услуга. Стога, трансакције и пословни догађаји који произилазе из ове активности утичу на стварање нето добитка или губитка. У нормалним околностима се очекује да ће предузеће из пословних активности генерисати позитивне новчане токове.

Инвестиционе активности дефинишу се као: "стицање и отуђивање дугорочне имовине и других улагања, која нису укључена у еквиваленте готовине" (МРС 7, параграф 6). Уопштено може се рећи да ове активности укључују све оне трансакције намењене остваривању будућег добитка и новчаних прилива. Ради систематизације, наведену дефиницију можемо поделити на два дела: улагања у дуготрајну имовину (стална средства) и друга улагања. У погледу сталне имовине јасно је шта све укључује, док се код других улагања могу јавити одређене недоумице. Друга улагања укључују краткорочну финансијску имовину која није класификована или не задовољава дефиницију новчаних еквивалената.

Финансијске активности су "... активности које резултирају променама величине и састава акцијског капитала и задуживања предузећа" (МРС 7, параграф 6). То су трансакције на релацијама: предузеће – власници и предузеће – кредитори. Уопштено, финансијске активности обухватају примања новца од власника (емисија акција) као и поврат новца власницима на уложену имовину (дивиденде). Такође, финансијске активности обухватају задуживање предузећа (кредити, емисија обвезница) и поврат дугова (овде није укључена исплата камата јер улази у пословне активности).

Према параграфу 18, МРС 7 за састављање биланса токова готовине, могу се користити две методе, директна и индиректна. Разлика између ових метода је у начину приказивања токова готовине из пословних активности, док се токови готовине настали из активности инвестирања и активности финансирања приказују на потпуно исти начин и по директној и по индиректној методи. У сваком случају, коришћењем и једне и друге методе "треба да се добију исти износи новчаних средстава за сваку позицију из биланса новчаних токова" (Илић, стр. 20).

За презентирање информација о новчаним токовима предузећа се охрабрују, али не обавезује, да користе директну методу. Коришћењем директне методе за састављање биланса токова готовине предузеће исказује бруто износе основних компоненти готовинских прилива и готовинских одлива, као што су готовина добијена од купаца и готовина исплаћена добављачима и запосленима. Обично се претпоставља да су бруто износи готовинских прилива и готовинских одлива више релевантни него нето износи, па се зато као опште правило, при коришћењу ове методе, захтева да нпр. одливи за на-

бавку опреме требало би да буду унети у биланс токова готовине одвојено од прилива од продаје ове активе (Williams, p. 406).

Многи корисници финансијских извештаја, примарно банке и остале финансијске институције, захтевају коришћење директне методе за презентирање информација о новчаним токовима. Тај свој став они аргументују тиме да је ова метода конзистентнија са циљем извештавања о новчаним токовима, а то је обезбеђење детаљних информација о приливима и одливима готовине (Krishan and Largay, p. 215).

Индиректни метод утврђивања токова готовине из пословних активности је такав метод, где се нето добитак или губитак исказан у билансу успеха обрачунског периода коригује за промене настале у неготовинским средствима и обавезама, као и за приливе и одливе настале по основу прихода и расхода обухваћених у билансу успеха, који се односе на активности инвестирања и финансирања.

*Званична шема Извештаја о
токовима готовине и њена обележја*

Формална структура и садржина позиција биланса токова готовине у нас, прописана је Правилником о садржини и форми финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике, објављеном у Службеном гласнику Републике Србије број 114/2006. Уз изостављање бројчаних ознака за потребе аутоматске обраде података и колона за износе у текућој и претходној години, званични тј. прописани биланс токова готовине има следећу форму и садржину:

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ

у периоду од _____ до _____ године

Позиција
1
A. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ
I. Приливи готовине из пословних активности (1 до 3)
1. Продаја и примљени аванси
2. Примљене камате из пословних активности
3. Остали приливи из редовног пословања
II. Одливи готовине из пословних активности (1 до 5)
1. Исплате добављачима и дати аванси
2. Зараде, накнаде зарада и остали лични расходи
3. Плаћене камате
4. Порез на добитак
5. Плаћање по основу осталих јавних прихода
III. Нето прилив готовине из пословних активности (I-II)
IV. Нето одлив готовине из пословних активности (II-I)

Б. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА
I. Приливи готовине из активности инвестирања (1 до 5)
1. Продаја акција и удела (нето приливи)
2. Продаја нематеријалних улагања, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава
3. Остали финансијски пласмани (нето приливи)
4. Примљене камате из активности инвестирања
5. Примљене дивиденде
II. Одливи готовине из активности инвестирања (1 до 3)
1. Куповина акција и удела (нето одливи)
2. Куповина нематеријалних улагања, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава
3. Остали финансијски пласмани (нето одливи)
III. Нето прилив готовине из активности инвестирања (I-II)
IV. Нето одлив готовине из активности инвестирања (II-I)
В. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА
I. Приливи готовине из активности финансирања (1 до 3)
1. Увећање основног капитала
2. Дугорочни и краткорочни кредити (нето приливи)
3. Остале дугорочне и краткорочне обавезе
II. Одливи готовине из активности финансирања (1 до 4)
1. Откуп сопствених акција и удела
2. Дугорочни и кратк. кредити и остале обавезе (нето одливи)
3. Финансијски лизинг
4. Исплаћене дивиденде
III. Нето прилив готовине из активности финансирања (I-II)
IV. Нето одлив готовине из активности финансирања (II-I)
Г. СВЕГА ПРИЛИВИ ГОТОВИНЕ (AI + BI + VI)
Д. СВЕГА ОДЛИВИ ГОТОВИНЕ (AII + BII + VII)
Ђ. НЕТО ПРИЛИВИ ГОТОВИНЕ (Г - Д)
Е. НЕТО ОДЛИВ ГОТОВИНЕ (Д - Г)
Ж. ГОТОВИНА НА ПОЧЕТКУ ОБРАЧ. ПЕРИОДА
З. ПОЗИТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ ПО ОСНОВУ ПЕРЕРАЧУНА ГОТОВИНЕ
И. НЕГАТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ ПО ОСНОВУ ПЕРЕРАЧУНА ГОТОВИНЕ
Ј. ГОТОВИНА НА КРАЈУ ОБРАЧ. ПЕРИОДА (Ђ-Е+Ж+З-И)

Из презентираних шема можемо уочити следеће:

- прописана шема састављена је на основу МРС 7 – Извештаји о новчаним токовима (додатак 1, параграф 18а и 18б). Ово стога што када је уведена обавеза састављања биланса токова готовине, у нас, настојало се да буду задовољени захтеви и обавезе из МРС 7;
- примењен је директни метод утврђивања токова готовине. Међутим, он није до краја доследно операционализован. Ово стога што директна метода захтева утврђивање бруто токова готовине, а овде се код неких позиција примењује нето прилив или нето одлив готовине, за шта не постоје јасни разлози,

- шема има форму листе, односно извршено је сегментирање прилива и одлива готовине из пословних активности, активности инвестирања и активности финансирања,
- у прописаном обрасцу има укупно 43 позиције, од тога 23 за исказивање прилива и одлива готовине по активностима, а 20 позиција за међузбирове, курсне разлике по основу прерачуна готовине и почетне и крајње стање готовине и готовинских еквивалената.

*Предози за побољшање званичне шеме извештаја
о токовима готовине*

У жељи да официјелна шема нашег биланса токова готовине буде разумљивија заинтересованим пословним партнерима изван наше земље, мишљења смо да треба извршити одређене корекције. Наиме, иако је наша званична шема биланса токова готовине уподобљена у највећем делу са МРС/МСФИ, ипак има одређених одступања.

1) Наиме, према МРС/МСФИ, коришћењем директне методе за утврђивање новчаних токова, треба приказати у бруто износу важније приливе и одливе готовине из пословних, инвестиционих и финансијских активности. У званичној шеми биланса токова готовине, по нама непотребно, одређене позиције су приказане у нето износу. Значи, ***прва корекција коју треба урадити је та да све приливе и одливе треба приказати у бруто износу.*** Ово не само из формалног разлога, да би била испоштована форма биланса токова готовине по МРС већ и из суштинских разлога, тј. да извештај буде информационо богатији. Наиме, није исто имати само податак о томе да ли су нека средства повећана или смањена током године, већ и како је до тога дошло. За илустрацију приказујемо само једна конто,

Потраживања по дугорочним кредитима	
0) 200.000	2) 80.000
1) 20.000	С ⁰) 140.000

Посматрајући само почетно и крајње стање на овом конту, дошли бисмо до закључка да је потраживање смањено, односно да је наплаћено 60.000 дин по основу дугорочног кредита. Међутим, то не одговара истини, јер смо у обрачунском периоду имали приливе по основу наплате дугорочних кредита од 80.000 дин, а одливе готовине у виду додатног пласирања средстава од 20.000 дин. Значи, посматрајући нето износ имали бисмо једну а презентирањем бруто прилива и одлива готовине сасвим другачију информацију.

2) Сматрамо да би било корисно извршити корекцију и у погледу третмана камата и дивиденди. Наиме, *сматрамо да готовински приливи у виду камата и дивиденди требају бити увршћени у*

пословне активности као и одливи у виду камата. Овај наш став може чудити, из разлога што се зна да ови готовински приливи потичу из инвестиционих активности. Камата долази од пласирања средстава у виду кредита, а дивиденда од инвестиција у акције других предузећа. Расходи за камате резултат су позајмљивања новца, односно финансијских активности.

После много размишљања, определили смо се да све ове ставке – готовинске приливе у виду камате и дивиденди, и плаћене камате, третирамо у званичном билансу токова готовине као део пословних активности. Зашто? Зато што се оне тичу нето добитка. Приходи од камате и приходи од дивиденди повећавају нето добитак, а расходи за камате га смањују. Зато су готовински приливи од камата и дивиденди и готовинска плаћања за камате представљене као пословне активности у извештају о готовинским токовима. Насупрот овоме, плаћене дивиденде нису пословне активности. Зашто? Зато што наведени износ не улази у израчунавање добитка предузећа. Одливи готовине у виду плаћања дивиденди су финансијске активности у извештају о готовинским токовима, зато што она одлазе акционарима предузећа који финансирају тај бизнис.

Утемељење за овај наш став нашли смо: 1) у самом MPC 7 где у параграфу 14 стоји: Токови готовине из пословних активности које стварају приходе првенствено произилазе из главних активности предузећа која стварају приходе. Стога, они углавном произилазе из трансакција и других пословних догађаја који одређују нето добитак или губитак; 2) с обзиром на то да у MPC 7 не постоји децидирано одређење у погледу камата и дивиденди ("камате и дивиденде треба класификовати на доследан начин од периода до периода, било као пословне, инвестиционе или активности финансирања" (MPC 7, параграф 31) а да илустративни пример (додатак А Стандарда) не представља део самог Стандарда, односно није образац како треба да изгледа биланс токова готовине, ми смо се за овакво решење определили на основу америчких општеприхваћених рачуноводствених стандарда (US GAAP). Изучавањем материје о билансу токова готовине, дошли смо до закључка да само пет земаља (САД, Велика Британија, Канада, Нови Зеланд и Аустралија) има стандарде о овој теми. Наиме, према објављеним стандардима у Канади, Новом Зеланду и САД, примљене камате и дивиденде и плаћене камате класификоване су у пословне активности у извештајима о готовинским токовима.

Након наведених корекција, биланс токова готовине могао би да изгледа овако:

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ
у периоду од _____ до _____ године

Позиција
1
А. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ
І. Приливи готовине из пословних активности (1 до 4)
1. Продаја и примљени аванси
2. Примљене камате
3. Примљене дивиденде
4. Остали приливи из редовног пословања
ІІ. Одливи готовине из пословних активности (1 до 5)
1. Исплате добављачима и дати аванси
2. Зараде, накнаде зарада и остали лични расходи
3. Плаћене камате
4. Порез на добитак
5. Плаћање по основу осталих јавних прихода
ІІІ. Нето прилив готовине из пословних активности (І-ІІ)
ІV. Нето одлив готовине из пословних активности (ІІ-І)
Б. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА
І. Приливи готовине из активности инвестирања (1 до 4)
1. Продаја акција и удела
2. Продаја нематеријалних улагања, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава
3. Остали финансијски пласмани
4. Примљене камате из активности инвестирања
ІІ. Одливи готовине из активности инвестирања (1 до 3)
1. Куповина акција и удела
2. Куповина нематеријалних улагања, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава
3. Остали финансијски пласмани
ІІІ. Нето прилив готовине из активности инвестирања (І-ІІ)
ІV. Нето одлив готовине из активности инвестирања (ІІ-І)
В. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА
І. Приливи готовине из активности финансирања (1 до 3)
1. Увећање основног капитала
2. Дугорочни и краткорочни кредити
3. Остале дугорочне и краткорочне обавезе
ІІ. Одливи готовине из активности финансирања (1 до 4)
1. Откуп сопствених акција и удела
2. Дугорочни и краткорочни кредити и остале обавезе
3. Финансијски лизинг
4. Исплаћене дивиденде
ІІІ. Нето прилив готовине из активности финансирања (І-ІІ)
ІV. Нето одлив готовине из активности финансирања (ІІ-І)
Г. СВЕГА ПРИЛИВИ ГОТОВИНЕ (АІ + БІ + ВІ)
Д. СВЕГА ОДЛИВИ ГОТОВИНЕ (АІІ + БІІ + ВІІ)
Ђ. НЕТО ПРИЛИВИ ГОТОВИНЕ (Г - Д)
Е. НЕТО ОДЛИВИ ГОТОВИНЕ (Д - Г)
Ж. ГОТОВИНА НА ПОЧЕТКУ ОБРАЧ. ПЕРИОДА
З. ПОЗИТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ ПО ОСНОВУ ПЕРЕРАЧУНА ГОТОВИНЕ
И. НЕГАТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ ПО ОСНОВУ ПЕРЕРАЧУНА ГОТОВИНЕ
Ј. ГОТОВИНА НА КРАЈУ ОБРАЧ. ПЕРИОДА (Ђ-Е+Ж+З-И)

*Значај кориговане шеме извештаја о токовима готовине за
доношење пословних одлука*

Недостатак готовине је најхитнији проблем предузећа које се бори за опстанак. Обимна готовина дозвољава компанији да се шири, да инвестира у истраживање и развој и да упошљава нове запослене. Како онда коригована шема биланса токова готовине може помоћи у одлучивању?

Подаци из биланса токова готовине заједно са подацима из биланса стања и биланса успеха углавном пружају слику о томе куда иде предузеће. С обзиром на то да је управљање предузећем много комплексније од убацивања неколико бројева у формулу, то је неопходно на основу доступних података, предвидети нето добитак и будуће готовинске токове. Наиме, подаци о токовима готовине пружају бољу помоћ у уочавању губитника, него што помажу да се уоче победници (Horgren et al., p. 678). Ово стога, што када посао неког предузећа "цвета" профити су високи, и готовински токови се обично побољшавају. У скоро свим случајевима, негативни готовински токови из пословних активности гарантују да ће бити "ломова" у пословању. Пад готовине у само једној години не сигнализира обавезно опасност. Али негативни готовински токови узастопно две и више година могу довести предузеће до банкротства. Без готовог новца из пословних активности, бизнис једноставно не може да опстане.

Уважавајући стандарде у најразвијенијој земљи света у области рачуноводства, а и уопште, ми смо се определили и ставили приливе од камата и дивиденди и одливе по основу камата у пословне активности, како бисмо утврдили што реалнији износ токова готовине из пословних активности, и како би он био упоредив са резултатом пословања - нето добитком или губитком. У случају дугорочног одступања између те две величине, предузеће ће бити суочено са проблемима. На дуже стазе, уколико нека компанија не може да генерише довољно готовине из пословних активности, она је осуђена на пропаст, зато што продајом сопствених производа (обављањем основне делатности) не може да покрије основне трошкове³. Само редовно исплаћивање обавеза за камате и дивиденде, омогућава улагања нових акционара или задржавање постојећих, добијање нових кредита и инвестирање у нову опрему.

³ О значају информација о новчаним токовима предузећа за управљање ликвидношћу, погледати нпр. Ђукић, стр. 211-222.

Закључак

Према нормативној регулативи у Републици Србији, велика и средња предузећа, почев од завршног рачуна за 1998. годину, дужна су да састављају биланс токова готовине. Овај извештај пружа податке о приливима и одливима готовине предузећа током извештајног периода и уједно приказује стање готовине на почетку и на крају обрачунског периода.

Сврха састављања биланса токова готовине није да прикаже укупне нето новчане токове током обрачунског периода и стање новца на почетку и на крају обрачунског периода, већ да кроз промене у структури средстава и извора средстава прикаже изворе из којих је дошло до прилива новца и њихову употребу, односно за шта је створени новац и потрошен.

У земљама са развијеном праксом финансијског извештавања већ је афирмисан критеријум по коме новчане токове треба разврстати по пословним, инвестиционим и финансијским активностима. Разврставањем новчаних токова по наведеним активностима омогућава се корисницима извештаја да утврде по основу којих активности је процентуално највеће учешће прилива и одлива новца и новчаних еквивалената као и да утврде утицај тих активности на финансијски положај предузећа.

За састављање биланса токова готовине могу се користити директна и индиректна метода. С обзиром на то, да је биланс токова готовине састављен по директној методи информационо богатији и корисницима разумљивији извештај, препоручен је предузећима и у нашој земљи. Међутим, у нашој официјелној шеми биланса токова готовине, није до краја доследно операционализован, односно код неких позиција се користе нето приливи или нето одливи готовине. Због тога је у раду извршена корекција званичне шеме овог биланса, тиме што су сви приливи и одливи готовине приказани у бруто износу.

Такође, у раду се чини покушај развијања мишљења о неопходности приказивања прилива готовине по основу камата и дивиденди и одлива готовине по основу камата у пословне активности. Ово стога, што су ови приливи и одливи готовине повезани са нето добитком, а трансакције повезане са нето добитком, по дефиницији из МРС 7, треба сврстати у пословне активности.

Литература

- Крстић Јован, Стојилковић Милорад, *Прилагођавање Закона о рачуноводству потребама привреде у транзицији*, 26 Симпозијум: Рачуноводство и пословне финансије привреде у транзицији", Златибор, 1995.
- Крстић Јован, Стојилковић Милорад, *Примена међународних рачуноводствених стандарда за мала и средња предузећа*, Економске теме, број 5/2003.

- Стевановић Никола, *Управљачко рачуноводство*, Београд, 2000.
- Илић Гаврило, *Биланс новчаних токова*, Књиговодство, 12/1995.
- Williams R. Jan, *Miller GAAP Guide*, Harcourt Brace & Company, London, 1999.
- Krishan V. Gopal and Largay A. James, *The Predictive Ability of Direct Method Cash Flow Information*, Journal of Business Finance & Accounting, January/March 2000.
- Horgren T. Charles, Harrison Jr.T. Walter, Bamber S. Linda, *Accounting*, Fifth Edition, Prentice Hall International, Inc., 2002.
- Ђукић Тадија, *Динамички аспект ликвидности*, Економске теме бр. 6/2002.
- МРС 7 – Извештаји о новчаним токовима, у књизи *Међународни стандарди финансијског извештавања 2005*, Савез рачуновођа и ревизора Србије, Београд, 2006.
- Југословенски рачуноводствени стандарди, Савез рачуновођа и ревизора Србије, Београд, 2000.
- Закон о рачуноводству, Сл. лист СРЈ 46/96.
- Закон о рачуноводству и ревизији, Сл. лист СРЈ, бр. 71/2002.
- Закон о рачуноводству и ревизији, Службени гласник Републике Србије, број 46/2006.

Tadija Đukić, Niš

CASH FLOW REPORTING IN SERBIAN ENTERPRISES

Summary

Financial reports are the most efficient way for periodically presenting information on financial position of enterprise, success of its business activities as well as its cash flows to the users out of enterprise. The information are important for estimating abilities of enterprise to generate future cash flows. Cash flow statement in the Republic of Serbia is made up by large and medium-size enterprises under IAS 7. The cash flow statement gives information on cash inflows and outflows in business, investment, and financial activities during the accounting period and cash at the beginning and the end of that period.

In the paper the author presents and analyzes the official scheme of cash flow statement in the Republic of Serbia. The author also suggests some correction of the scheme with a view of providing more information for users.

Key Words: Cash Flow Statement, International Financial Reporting Standards, Cash Inflows, Cash Outflows